

POŠTUJ BOŽIJE GRANICE

Meho ŠLJIVO

Pvala Allahu Gospodaru Svjetova. Neka je blagoslovljen Muhammed a. s. , neka je Božiji mir i blagoslov njemu, njegov časnoj porodici i njegovim ashabima.

Čovjek je biće granice.

Njegov životni vijek ograničen je smrću. Njegov tjelesni i fizički izgled određen je spolom. Čovjek, k tome, gradeći svoj zemaljski dom, svjesno ograničava vlastiti život na određeni prostor i okruženje. Ni horizonti ljudskog znanja nisu nesagledivi. Koliko god su učeni i mudri, ljudi se na koncu suoče sa nepremostivim granicama osjetilne i razumske spoznaje. **Pitaju te o duši. Reci: «Šta je duša – samo Gospodar moj zna, a vama je dato samo malo znanja».** (Isra, 85)

Ali, čovjek je, iznad svega, ograničen pravilima i normama moralnog ponašanja čiji se potpuni smisao saznaje u učenjima Božijih Objava. Sve Objave kategorično ponavljaju da čovjek ne može i ne smije činiti sve što mu se prohtije, niti može ispuniti sve za čime prirodno i instiktivno žudi. "Ne ubij", „ne ukradi“, „ne čini preljub“, glasovite su božanske zabrane i granice koje baštine vjernici monoteističkih religija.

Da se ljudski život ne može odvijati u beskrajnoj i bezgraničnoj slobodi te da su granice dozvoljenog i zabranjenog u ponašanju

ljudi uvjet sreće i sigurnosti u stvorenom svijetu, slikovito nam kazuje kur`ansko kazivanje o prvoj Božijoj zabrani.

I mi rekosmo: "O Ademe, živite, ti i žena tvoja, u džennetu i jedite i pijte u njemu koliko god želite i odakle god hoćete, ali se ovom drvetu ne približujte, pa da sami sebi nepravdu ne nanesete!"(Bekara, 35)

Zanimljivo je da Časni Kur`an, ističući drvo kao granicu Ademove, a. s., i h. Havine slobode, ne opisuje i ne objašnjava izgled zabranjenog drveta , ni njegovu vrstu, niti druge pojedinosti. Kur`an to s razlogom ne ističe, jer smisao ove Božije zabrane je u isticanju univerzalnog Božijeg principa granice u naglašavanju načela zabrane, a ne u ukazivanju na sami objekt i predmet zabrane.

Čovjek, dakle, iako umom obdareno i samosvjesno biće, čak i u uvjetima dženetskog života, u svakom vremenu i prostoru svoga djelovanja mora imati jasne i vidljivo istaknute granice! Istinska ljudska sloboda je nerazdvojiva od poštivanja Božijih granica.

U hadisu koji bilježi Darekutni, a koji prenosi Sa`lebe el-Hušeni, r.a., Božiji poslanik Muhammed, a.s., naglašava da je Izvor svake moralne zabrane i propisa Božija mudrost i milost, da je put postizanja Njegove milosti u

izvršavanju dužnosti, a da su ljudska sreća, spas i sigurnost u poštivanju naznačenih mu granica.

Bog je odredio dužnosti, pa ih nemojte napustiti i upropastiti, postavio je granice, pa ih nemojte prelaziti, zabranio je zabrane, pa ih nemojte kršiti, a prešutio je neke stvari iz milosti prema vama, a ne iz zaborava, pa nemojte o njima istraživati.

Kao što se na prvi pogled može uočiti, Poslanik, a.s., pojam granice spominje zajedno sa pojmovima dužnosti i zabrane. Ljudsku svijest o postojanju granica zakonomjerno prate konkretne dužnosti, obaveze, dobra djela i moralne zabrane koje se ne smiju kršiti.

Podsjetimo se kako kršenje Božijih granica ljude baca u očaj i beznade. Nakon što ubije vlastitog brata, Kabila, u dubokom kajanju i izgubljenosti zbog počinjenog zločina, proganja i muči grizodušje. A u suri Pećina, Uzvišeni Allah nam prikazuje zgranutost i duboki bol čovjeka kojem Stvoritelj uništava plodove zbog njegove silne oholosti i nezahvalnosti.

I propadoše plodovi njegovi i on poče kršiti ruke svoje žaleći za onim što je na njega utrošio – a loza se bijaše povaljala po podupiračima svojim – i govoraše: «Kamo sreće da Gospodaru svome nisam smatrao ravnim nikoga». (Kehf, 42)

U velikim romanima svjetske književnosti opisane su tragične sudbine ljudi koji su kršeći Božije zabrane pokušali steći prolaznu slavu, zadobiti ljubav voljene osobe, domoći se silnog imetka i bogatstva. Tragični lik romana «Zločin i kazna» Raskolnikov doživljava duševni i psihički poremećaj nakon što ubije lihvarku staricu. Čiča Gorio umire u pohlepnom grču dok se nastoji domognuti zlatnog predmeta. Zaljubljeni Werter, ne nalazeći načina da zadovolji svoju bezumnu i nesretnu ljubav, tragično okončava život samoubistvom,

Šta nam govore navedeni primjeri? U čemu je izvor patnje tragičnih junaka?

Sa one strane Božijih granica su očaj, tuga, nesreća, smrt, duševni nemir... Božije granice su istovremeno i emotivna i psihička zaštita ljudima. Kršenje Božijih granica ljude nepovratno moralno i duševno upropaštava.

I dok se pred stazama nauke otvaraju nove mogućnosti – kloniranje životinja i ljudi,

promjene spola i mijenjanje biološkog identiteta čovjeka, kao i proizvodnja genetički modificirane hrane, istovremeno iskrsavaju i vječna pitanja i moralne dileme o Božijim i ljudskim granicama. Uistinu, smije li i može čovjek iskoristiti sve svoje umne i tehničke sposobnosti u ostvarenju svojih životnih planova i ciljeva?

Šta je granica njegovom izboru, slobodi i kreativnosti? Kur'an ističe da stvorenja ne mogu svojevolutno vršiti izbor i ne smiju oponašati Stvoritelja u onome o čemu ne posjeduju potrebna znanja i umijeća. Čovjek može proizvoditi, ali nije sposoban stvarati. Ljudski izbor u volji, u ideji i, napokon, u djelu, nije i ne može biti apsolutno slobodan i neovisan od Onoga Koji je Svemoćan i Sveznajući. **Gospodar tvoj stvara šta hoće, i on odabira. Oni nemaju pravo birati. Hvaljen neka je Allah i vrlo visoko iznad onih koje s Njim izjednačuju.** (Kasas, 68)

Poštujući granice koje je Uzvišeni jasno zacrtao u Jasnoj Knjizi i koje je duboko utisnuo u savjest svojih stvorenja, čovjek spašava svoj duševni mir i svoju osobnost. U istim ajetima Kur'ana Časnog, Uzvišeni se kune znamenjima i tajnama prirode, ali i ljudskom dušom i savješću da je konačni uspjeh u moralnoj čistoći i duševnoj smirenosti. Božije granice su sazidane po mjeri svekolikih ljudskih sposobnosti! Kazuje se da je Isa, a.s., govorio: "Šta mi vrijedi da osvojim cijeli svijet ako će to nanijeti štetu mojoj duši?" Povijest nas, uostalom, stalno uči da su mišljenja promjenljiva, da su običaji prolazni, ali da je moralni zakon upisan na pločama vječnosti.

Ili, kako to neko mudro poruči: "U zlim vremenima zdrav moral podržat će stroge mjere; nikada neće opravdati sebičnu ambiciju, prijevaru, ubistva, krivokletstva, jer upravo su to stvari zbog kojih vremena jesu zla; pravda je oduvijek bila pravda, milost je bila milost, čast je bila čast, dobra vjera je bila dobra vjera, istinitost je bila istinitost".

Gospodaru naš, oprost nam grijeh naše i smiluj nam se. Gospodaru naš, ne dopusti srcima našim da skrenu kad si nam već na pravi put ukazao i daruj nam Svoju milost; Ti si, uistinu, Onaj Koji mnogo daruje.

O HUTBI:

Na početku moram kazati da se hutba upućuje konkretnim ljudima, onima koji su pred hatibom, koje on gleda i oni njega, onima koji su došli da izvrše svoju vjersku dužnost. Hatib i džematlije međusobno razgovaraju, komuniciraju, u direktnoj su vezi. Ovoj hutbi nedostaje takav okus.

Hatib treba da čvrsto stoji, da ima jak oslonac, da bude siguran da su njegovi slušaoci ušli u razmišljanje o pitanju u kojima se i on sam nalazi... Zatim, da tema ima direktan povod u životu, da je izazvana nečim, da je čedo dana i da se od hatiba očekuje savjet i da ponudi rješenje muslimanima. Ovoj hutbi nedostaje te direktnosti ili razločnosti. Ni ja se, dok sam čitao tekst hutbe, nisam mogao osjetiti ili zamisliti kao džematlija koji otvorenih očiju gleda u hatiba na minberi i traži sebe u njegovim riječima. Nisam mogao uspostaviti kontakt s njime. Nedostala mi je ta "frekvencija". Hutba nije bila upućena meni – džematliji. Više mi liči tekstu za neke novine u kome se autor bavi odabranom temom, pa ko hoće neka čita...

Neprihvatljivo mi je da se u hutbi citiraju tri od deset zapovijesti iz Izvora kršćanske religije: ne ubij, ne kradi, ne čini preljub... Ako se želi ukazati na te probleme i grijeha onda se treba okrenuti islamskim izvorima. Hutba je sastavni dio džume, ibadet u kome imaju mjesta citati iz Kur'ana, Sunneta, islamska učenost. Muslimani su baštinici jedine ispravne božanske objave, najveće istine, islam je jasan kao dan i nema potrebe za uvijenim i nejasnim kazivanjem. Ono što se govori mora biti jasno i razumljivo. Hatibovu hutbu ne trebaju jedne džematlije prevoditi i tumačiti drugima. Svima treba biti jasna.

Ova hutba se mora temeljito urediti kako bi bilo olakšano njezino razumijevanje. Pasus o romanima svjetske književnosti, likovi iz romana "Zločin i kazna" i primjeri koji se još navode, jednostavno, nisu građa na kojoj se može temeljiti ova hutba. Ovaj tekst više bih prepoznao kao obraćanje jednoj ograničenoj ciljnoj grupi a ne auditoriju kakav je bosanski džemat na džumi.

Konačno, u nekoliko primjera bi se trebao odslikati problem prelaska Božijih granica, šta to znači, koje su posljedice kršenja Allahovih zapovijedi i nepridržavanje Poslanikovog Sunneta? Čovjeka prelazak dozvoljene granice vodi u propast, za što svjedoči moralni i svaki drugi kaos u današnjem svijetu. "Pojavio se fesad i na kopnu i na moru" jasna je kur'anska poruka. Gdje je izlaz, koji su razlozi da je tako stanje u svijetu. Gdje su muslimani u ovoj priči. Koliko i mi sami doprinosimo takvom zastrašujućem ambijentu u svijetu. Hatib mora ponuditi ove odgovore.

Lijep je Poslanikov hadis koji bi se uklopio o ovakvu hutbu: "Kada namjeravaš činiti nešto, razmotri posljedicu tog čina. Ako će rezultat biti dobar – nastavi, a ako će biti loš – sustegni se!"

Muharem OMERDIĆ

O HUTBI:

Tema hutbe je da se poštuju Božije granice, a sve što je Bog stvorio dao je u granicama vremena i prostora. Vrijeme i prostor su jedina dva zora čovjekove spoznaje i dvije granice zemaljskog života. Čovjek kao čovjek u ontičkom smislu nije po automatizmu svjestan da je biće granice. Da je tako, svaki bi čovjek vjerovao u gajb-nevidljivi nadnaravni metafizički i transcendentni svijet. Čovjeku koji ne vjeruje je sve dozvoljeno – kaže Dostojevski. Umišljen je da je mjera svih stvari, da je Izvor, sadržaj i granica svake spoznaje. Samo vjera na temelju vjerozakona za zajednicu i morala za pojedinca upućuje i uči čovjeka i ljude da izlaženje iz okvira i granica dozvoljenog vodi u zabranu, a zabrana u neumitni grijeh. Bilo je za očekivati da će ova hutba s obzirom na uvod koji je vodio tome govoriti o relaciji granice - zabrane i grijeha. Prelazeći granicu dozvoljenog prvi čovjek ostaje bez odjeće, zaštite i ukrasa i gubi džennet. Drugo, Bog stvara čovjeka i ljude u formi i okviru slobode a tu slobodu ispunjava sadržajem upute i istine koje se darivaju putem Objave. Božija riječ u Objavi kaže „To su Allahove granice“ – En-Nisa 13.

Te granice su jasne, precizne, sigurne, unaprijed određene i imaju svoju svrhu i smisao. Da sačuvaju čovjeka i ljude da ne prelaženjem granica ne ugrožavaju Božija prava, prava drugih ljudi, prava neoorganskih i organskih, biljnih i životinjskih svjetova. Na te relacije hutba se ne osvrće, pa čovjek i ljudi žive u suodnosima, sudatostima i korelacijama. O granici, uputi i slobodi promašeno je i besmisleno govoriti odvojeno i suprotstavljeno. Te tri relacije sloboda, uputa, granica naznačena hutba ne povezuje dovoljno. Ukoliko čovjek i ljudi imaju bezgraničnu slobodu u mogućnosti izbora i odabira onda su i mnogo više krivi za zlo i nered u svijetu i slijedi im mnogo teža kazna na onom svijetu. Dakle, granica ljudske odgovornosti seže do granice slobode a granica dužnosti do granice mogućnosti. Primjera radi da su ljudi neograničeni u znaju i spoznaji pa da im je poznat datum, mjesec i godina smrti o čemu bi oni o drugom osim o tome razmišljali. Kada je u pitanju čovjekov i ljudski život on je nezamisliv bez kulture, a kulture kao takve nema bez granica i zabrana. Životinjama zato što su životinje ne određuju se granice i zabrane ali one i nemaju kulturu. Hutba o zbarani ide u korelaciji sa kulturom ta se korelacije ne vidi u hutbi. U tekstu hutbe prvo su, što je u redu navođeni ajeti pa hadis. U okviru postavljene teme koja je općenito postavljena uputno je i neizostavno bilo navesti 286. ajet iz sure El-Bekare u kome se između ostalog kaže „Allah nikoga ne opterećuje preko mogućnosti njegovih... Gospodaru naš, ne stavlja nam u dužnost ono što ne možemo podnijeti.“

Prava mjera, umjerenost i neprelaženje granice u bilo čemu je jedna od osnovnih mudrosti i vrijednosti života i s te strane naziv hutbe je inspirativan i vrijedan.

Mustafa SPAHIĆ